

СУЧАСНА БІБЛІОТЕКА. УДОСКОНАЛЕНИЙ БІБЛІОТЕКАР – ЗАДОВОЛЕНИЙ КОРИСТУВАЧ

У статті висвітлено проблеми сучасних книгозбірень ЗВО та схарактеризовано сучасного фахівця бібліотеки.

Ключові слова: бібліотека, соціальні, міжкультурні комунікації, користувач, документ, бібліотекар.

... Бібліотеки не повинні бути тільки сховищами книг, не повинні служити і для забави, для легкого читання, – вони повинні бути центрами дослідження, які є обов'язковими для будь-якої розумної істоти.

Н.Ф. Федоров.

Сучасна бібліотека – це простір для життя. Вона є найбільш демократичною установою на світі, для молодих та старих; безкоштовна, отже, й для бідних та багатих; для чоловіків та для жінок; для дітей і дорослих. А доступ до Інтернету робить бібліотеку загальним досягненням суспільства.

Проте бібліотека в закладах вищої освіти перестає бути популярним місцем зустрічі, і на те знайдеться низка об'єктивних причин.

З'явилися нові соціальні та інформаційні утворення, які готові запропонувати альтернативу бібліотеці – інформаційні портали, інтернет-кафе, технопарки, культурно-дозвіллі центри. Читачі перетворюються на «віддалених користувачів», відбувається відчуження їх від книги. Знецінення друкованого документа, панування ЗМІ, нових інформаційних технологій, прискорення доступу до цифрових ресурсів призводить до втрати навичок читання у суспільстві, падіння престижу бібліотеки, книги, зниження інтересу до відвідування культурних інститутів у цілому, причому, не лише в Україні, а й у всьому світі.

Бібліотека є шансом для всіх, для талановитої молоді, щоб мала доступ до Інтернету чи книжок. Це шанс вирватися, навіть щоб спілкуватися з іншими людьми у цілому світі. Проте бібліотека не буде важливим місцем для навчання, поки в нашому суспільстві не буде створена потреба в професійній та хорошій освіті.

Має змінитись концепція самої бібліотеки загалом та її складової студентської бібліотеки, бо саме студенти є генераторами нових ідей та рушії різноманітних новацій. Треба змінити позиціонування бібліотеки з храму історії, архіву на місце, де створюються інновації, місце, де можна дізнатись про все найновіше, що відбувається в світі.

Можливо сьогодні необхідно вже говорити про зміну самої назви «бібліотека». Адже бібліотека не просто зібрання книг, а центр саморозвитку, цікавих зустрічей, корисного проведення часу, це вже культурний простір, потреба, в якому виникає у будь-якому місті, незалежно від його історії чи планування. Можливо, саме завдяки такому переосмисленню можемо спостерігати тенденції у реформуванні бібліотек, адже вони є чи не найкращою кандидатурою, аби стати для студентів, або інших користувачів «облюбованим місцем».

Бібліотека нового типу має набувати нових функцій: додаткові приміщення, більше можливостей, навчальні курси і різноманітні заходи – все це є частиною перетворення звичайної бібліотеки на культурно-мистецький центр. Окрім цього, нове бачення має втілюється і в архітектурних рішеннях під час

реконструкції: старе затхле приміщення з оранжерейними комплексами на підвіконнях має перетворитися на простір з яскравим дизайном, який має бути зручним для роботи і привабливим для потенційного відвідувача.

«У ближньому зарубіжжі з великим успіхом вже переробили багато бібліотек встановивши безкоштовний Wi-Fi, продовжили час роботи до півночі, обладнали затишні недорогі кафетерії. У цих проєктів сьогодні немає відбою від інвесторів. Ця так сьогодні доцільно, бо кожна випита філіжанка кави – це нова книга, газета чи журнал.

Звичайно, реалізація подібних проєктів вимагає кардинальної зміни механізму роботи бібліотеки. Справа в тому, що левову частку всіх фондів займають книгосховища. Книжкова палата України зараз просуває проєкт, згідно з яким у бібліотеках залишатиметься література, видана за останні п'ять років, а інша частина фондів перебазується в єдине велике книгосховище і вступатиме до бібліотеки за запитом. Це дозволить бібліотекам вивільнити площі для переобладнання в центри дозвілля», – говорить директор державного спеціалізованого видавництва «Мистецтво» Ігор Степурін.

Завдання бібліотек – організувати оптимальне спілкування, дати людям змогу реалізувати свою потребу в ньому. Серед функцій бібліотеки останніми роками, особливо в умовах матеріального і соціального розшарування суспільства, чітко вимальовується і компенсаторна функція бібліотеки. Вона надає користувачам послуги, що компенсують їм відсутність певних (не лише матеріальних) благ, але і відновлює дефіцит спілкування, бо саме друзі спонукають багатьох до відвідування бібліотечних заходів та участі у роботі любительських об'єднань при бібліотеках.

Завдання бібліотек згідно нових концепцій їх розвитку – стати відкритим простором для освіти, спілкування і дозвілля, щоб кожний користувач відчув себе учасником живого творчого процесу.

Бібліотека є своєрідним центром міжкультурної комунікації, що передбачає необхідність посилення у бібліотеках тих напрямів діяльності, які створюють можливість спілкування на всіх рівнях із максимальним використанням усіх видів комунікації. Саме ця точка зору теоретиків бібліотечної справи видається найбільш ваговою і правильною.

Неефективне спілкування або взагалі відсутність комунікації – головні причини того, що люди мають одне про одного хибні думки. Настає епоха електронної комунікації, книжкова культура поступається місцем засобам мультимедійної телевізійно-комп'ютерної індустрії. Перехід від паперових носіїв до цифрових – це не просто зміна носіїв інформації, а заміна одновимірною просторового сприйняття багатовимірним.

У бібліотечному середовищі зокрема, до процесів соціальної комунікації, зумовило усвідомлення того факту, що культура активно формується індивідами у процесі спілкування.

Бібліотечне спілкування – комунікація людей у процесі бібліотечного обслуговування, в т. ч. бібліотекаря з користувачем, міжособистісне спілкування користувачів та професійне спілкування бібліотекарів.

Бібліотекар повинен уміти налагоджувати контакт з аудиторією, глибоко зі знати її соціально-психологічні особливості, систематично вивчати ефективність зробленого. Разом з тим, мало хто замислювався над тим, що робота з людьми – це сфера підвищеного ризику і, як показують дослідження, найвищих психологічних навантажень. Працівник, недостатньо підготовлений до постійного контакту з людьми, може нашкодити не тільки навколишнім, але й самому собі. Тож корисно оволодівати навичками психоаналізу, щоб захищати себе від стресових ситуацій. Потрібен самоконтроль, самокритика, самооцінка вчинків, а також вміння переми-

катися та керувати своїми емоціями. Не меншими є вимоги і до користувача, який також має поважати бібліотекаря і дотримуватися правил поведінки в бібліотеці.

Процес перебудови відносин із читачами, треба переформатувати в площину контакту рівноправних партнерів, кожен з яких має власну позицію з визнанням і дотриманням прав одне одного. На жаль, стереотипність мислення і особистісних установок, як бібліотекарів так і користувачів, усталені, спрошені, категоричні уявлення, безумовно, значною мірою впливають на типи їх взаємовідносин. Тож серйозні зміни у цій сфері можливі лише за умови подолання цих стереотипів. Неприпустимі неадекватна поведінка, намагання домінувати, авторитарний характер поведінки з боку бібліотекаря. Він повинен позбавлятися тоталітарних ознак, необхідно сформувати об'єктивну оцінку і себе, і партнера. Бібліотекарі мають навчитися говорити з ними їхньою мовою, проте не впадаючи в крайнощі. Важливим також є толерантність сприйняття цінностей різних культур та запитів. Бібліотекар повинен однаково ставитися до кожного користувача незалежно від віку, професії та статусу.

Важливо бібліотекарю мати діалогічний підхід. Він має бути визначальним у стосунках бібліотекаря та користувача. Їх спілкування – це контакт рівноправних партнерів. Вироблення чогось спільного, зрозумілого обом сторонам. У спілкуванні важливі взаємні емоції, доброзичливий тон, зацікавленість співрозмовником.

Для хорошого фахівця мистецтво спілкування – це і праця, і талант, і творчість. Нові часи до сучасного бібліотекаря ставлять нові вимоги його особистісна, інформаційна, соціально-психологічна, мовна компетентність. Професіоналізм неможливий без високого розвитку всіх сторін інтелектуальної діяльності особистості: культури письма, мови, читання та слухання. За ступенем активності бібліотекар може займати у спілкуванні позицію лідера, генератора ідей, активного учасника заходів, організатора тощо.

Особливість бібліотекаря ЗВО розуміємо як цілісне поєднання широкої ерудиції, професійної компетенції, заснованої на необхідному обсязі загальнопрофесійних і спеціальних знань, адже він з трьох слів (про колір та кількість сторінок) повинен зрозуміти, яка книга потрібна читачеві.

Г.П. Фонотов у книзі «Такий він бібліотекар» зазначив: «... на спілкування з читачами потрібно ставити найбільш кваліфікованих, ерудованих співробітників, досвідчених, що розуміються й на книжному світі, й на людських душах, справжніх інтелектуалів». І далі «Він, читач, судить про всіх нас, бібліотекарів, по тих конкретних особах, з якими зустрічається на «видачі». Під час видачі книг він перебуває цілком у розпорядженні користувача й прагне продемонструвати йому це. Сьогодні нормами бібліотечної етики (особливо в бібліотеках навчальних закладів) повинні стати: вільний доступ до інформації, неприпустимість цензури в бібліотеці, конфіденційність читання, пріоритетне обслуговування.

Професійна компетентність бібліотекаря тісно пов'язана з використанням знань у галузі практичної психології. Адже сучасний бібліотекар – це і психолог, і актор, і режисер, і знавець сучасних комп'ютерних технологій, і, найголовніше, – справжній товариш та порадник для користувача.

Список використаних джерел:

1. Бабій Л. Бібліотека – територія толерантності. *Бібліотечна планета*. 2005. №4. С. 28.
2. Бібліотечне спілкування як чинник якості обслуговування. *Форми і методи бібліотечного спілкування: метод. рек. / Комун. закл. «ОУНБ ім. Тараса Шевченка» Черкас. обл. ради ; уклад. Л.С. Шумко. Черкаси, 2013. 20 с.*

3. Бібліотека як центр спілкування : метод.-бібліогр. матер. / ОУНБ ім. В.Г. Короленка; підгот. О. Рижасва ; відп. за вип. О. Сльозка. Чернігів, 2011. 55 с.
4. Галецька Н.О. Індивідуальне обслуговування користувачів: імідж та етика професійної поведінки бібліотекаря. URL: http://lib.khnu.km.ua/about_library/naukova_robota/2010/gal_ind.htm (дата звернення: 20.03.2018).
5. Добко Т., Сіра І. Бібліотекар і користувач у системі інформаційних комунікацій. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/sites/default/files/msd/02tvdbks.pdf> (дата звернення: 20.03.2018).
6. Довідник цікавих фактів та корисних знань. URL: <http://dovidka.biz.ua/vislovi-probiblioteku/> (дата звернення: 20.03.2018).
7. Індивідуальне обслуговування читачів: імідж та етика професійної поведінки бібліотекаря. URL: <http://sas1.at.ua/index/0-54> (дата звернення: 20.03.2018).
8. Костюк Б. Сучасна бібліотека – це не тільки читання. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/24706456.html> (дата звернення: 20.03.2018).
9. Станіславчук Г. Бібліотека – осередок культури, територія спілкування. *Бібліотечна планета*. 2007. № 2. С. 28-29.
10. Фонотов Г. П. Таков он, библиотекарь: популярная беседа в форме диалога для библиотекарей и не только... Москва: Либерея, 1997. 176 с.

The article deals with the problems of modern book-keeping books and characterized by a modern library specialist.

Key words: library, social, intercultural communication, user, document, librarian.

Отримано: 21.03.2018

УДК 027.7:378.4(477.43-21)К-ПНУ:37.017.4:172.15

Л. В. Резнічук, м. Кам'янець-Подільський

РОБОТА ВІДДІЛУ АБОНЕМЕНТІВ ТА ЧИТАЛЬНИХ ЗАЛІВ З НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ

У статті висвітлено роль бібліотеки Кам'янець-Подільського національного університету у формуванні національно-патріотичної свідомості студентської молоді.

Ключові слова: Україна, незалежність, патріотизм, національно-патріотичне виховання, традиції, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, бібліотека.

За роки незалежності України створювалися передумови для поновлення змісту та методик виховання з формування громадянської позиції молоді. Сьогодні постало питання активізації та якісного оновлення підходів до формування системи цінностей юних громадян, нові розуміння традиційної термінології та впровадження кращого національного і зарубіжного досвіду.

Сутність поняття «Патріотизм» включає в себе любов до батьківщини, відданість своєму народові та гордість за його досягнення. Але міра сприйняття цієї любові та ступінь віддачі залишаються різними. Це зумовлено історичними подіями через які пролягала доля нашої держави, ідеологічними поглядами, що залишають слід в усвідомленні власного місця у суспільстві різних поколінь. Формування патріотичних поглядів за радянських часів домінувало у своєму інтернаціональному початку, де під егідою об'єднання у єдину «радянську націю», національні традиції окремих народів, що входили до складу Радянського Союзу, розглядалися лише як частина єдиного моноліту радянської спільноти. Тому і виховання молоді носило саме інтернаціонально-патріотичне забарвлення.